

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI RAG‘BATLANTIRISH METODIDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH(ona tili-o‘qish savodxonligi va uni o‘qitish metodikasi fani misolida)

PEDAGOGIKA FANLARI

bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi

Tayyorladi:

JUMAKULOVA MAVLUDAXON
XOSILOVNA

Ilmiy rahbar:

AZIMOVA ZIYODAXON
ERGASHEVNA

MUNDARIJA

KIRISH

I BOB. TA'LIM JARAYONIDA RAG'BATLANTIRISH METODIDAN FOYDALANISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.

1.1-§ Oliy pedagogik ta'limda rag'batlantirish metodi va undan foydalanishning ilmiy-metodik, pedagogik jihatlari

1.2-§. Rag'batlantirish metodidan foydalanish yuzasidan xorijiy tajribalar tahlili

1.3-§. Ona tili - o'qish savodxonligi va uni o'qitish metodikasi fanida rag'batlantirish metodidan foydalanishning mavjud holati

II BOB. BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI RAG'BATLANTIRISH METODIDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MAZMUNI VA MEKANIZMI.

2.1-§. Rag'batlantirish metodining o'quv-metodik ta'minoti

2.2-§. Ta'lim jarayonida rag'batlantirish metodidan foydalanish modeli

2.3 -§. Ona tili va o'qish savodxonligi fanlarida dasturiy platforma orqali rag'batlantirish

III BOB. BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI RAG'BATLANTIRISH METODIDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI

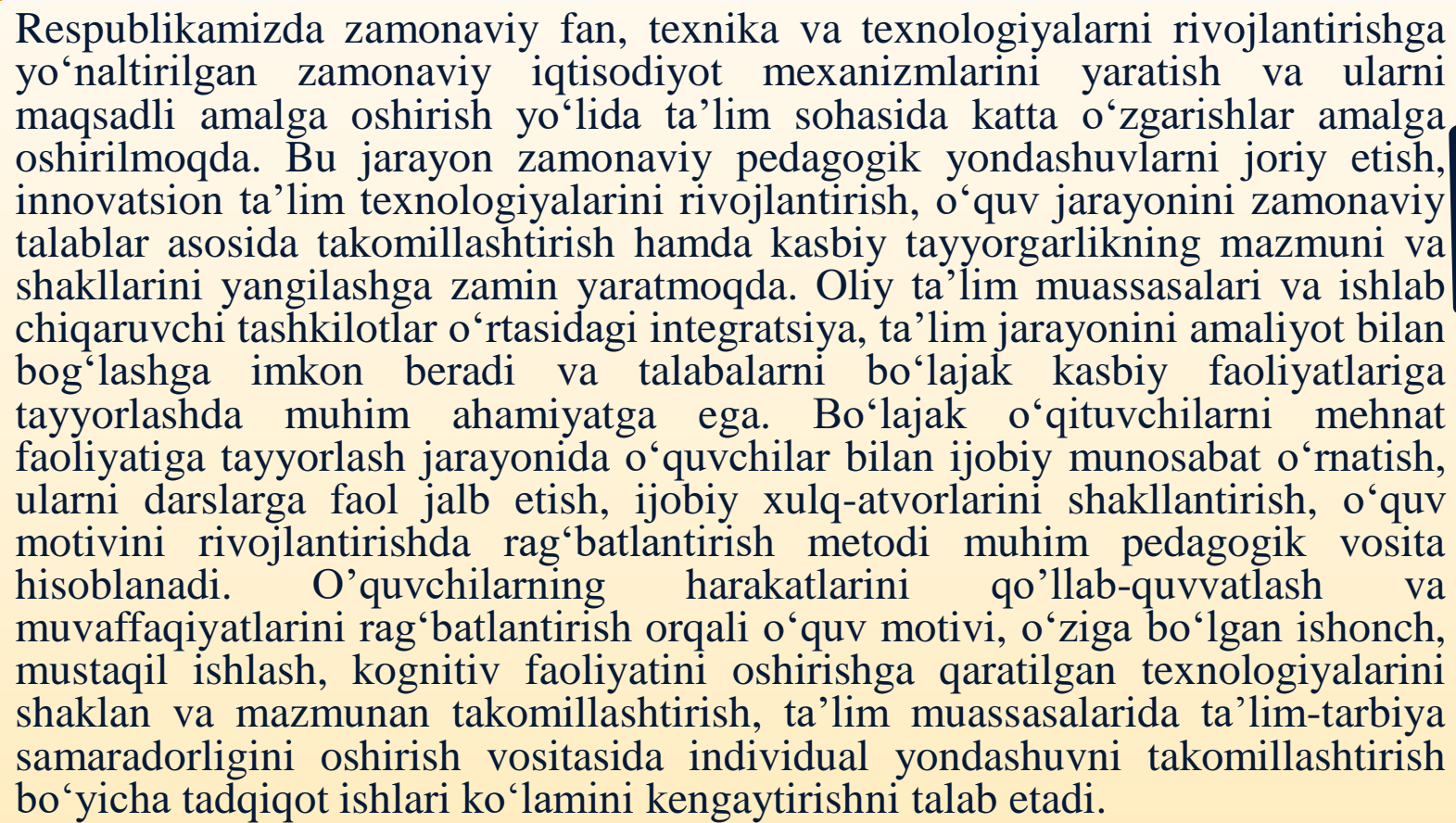
3.1-§. Bo'lajak o'qituvchilarni rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirish mazmuni

3.2-§. Tajriba-sinov ishlari natijalari va statistik tahlili

UMUMIY XULOSA VA TAVSIYALAR

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

ILOVALAR

Respublikamizda zamonaviy fan, texnika va texnologiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy iqtisodiyot mexanizmlarini yaratish va ularni maqsadli amalga oshirish yo'lida ta'lim sohasida katta o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayon zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish, innovatsion ta'lim texnologiyalarini rivojlantirish, o'quv jarayonini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish hamda kasbiy tayyorgarlikning mazmuni va shakllarini yangilashga zamin yaratmoqda. Oliy ta'lim muassasalari va ishlab chiqaruvchi tashkilotlar o'rtasidagi integratsiya, ta'lim jarayonini amaliyot bilan bog'lashga imkon beradi va talabalarni bo'lajak kasbiy faoliyatlariga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Bo'lajak o'qituvchilarni mehnat faoliyatiga tayyorlash jarayonida o'quvchilar bilan ijobiy munosabat o'rnatish, ularni darslarga faol jalb etish, ijobiy xulq-atvorlarini shakllantirish, o'quv motivini rivojlantirishda rag'batlantirish metodi muhim pedagogik vosita hisoblanadi. O'quvchilarning harakatlarini qo'llab-quvvatlash va muvaffaqiyatlarini rag'batlantirish orqali o'quv motivi, o'ziga bo'lgan ishonch, mustaqil ishlash, kognitiv faoliyatini oshirishga qaratilgan texnologiyalarini shaklan va mazmunan takomillashtirish, ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirish vositasida individual yondashuvni takomillashtirish bo'yicha tadqiqot ishlari ko'lamini kengaytirishni talab etadi.

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati.

Respublikamizda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan o'zgarishlar doirasida zamonaviy va innovatsion texnologiyalarni kengroq tatbiq etish masalasi muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 8-oktyabrdagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi qarori, 2022 yil 21 iyundagi „Pedagogik ta'lim sifatini yaxshilash va pedagogik kadrlar tayyorlashni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida“ gi PQ-289 qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108-son "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi, 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi, Farmonlari, Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 18-yanvardagi 23-sonli "O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025-yilgacha rivojlantirish" konsepsiyasi , O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 7-dekabrdagi 647-sonli "Professional ta'lim muassasalariga yil davomida o'quvchilarni dual ta'lim shaklida o'qishga qabul qilish tizimi joriy etilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasi Hukumatining ayrim qarorlariga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida" gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 3 maydagi "Iqtidorli yoshlarni aniqlash va yuqori malakali kadrlar tayyorlashning uzluksiz tizimini tashkil etish chora-tadbiri to'g'risida" gi PQ-4306-son qarori, O'zbekiston Vazirlar Mahkamasining 2024 yil 27 martdagi "Davlat ta'lim standartlari va davlat ta'lim talablarini ishlab chiqish hamda joriy etish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari tog'risida" gi 157-sonli qarori hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda ushbu dissertatsiya tadqiqoti muayyan darajada samarali xizmat qiladi.

Muammoning o'rganilganlik darajasi.

Respublikamizda talabalarni pedagogik faoliyatga tayyorlash hamda ularning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishga oid tadqiqotlar olib borgan olimlar **Z.K Ismoilova, N.A.Muslimov, Z.E.Azimova, R.K.Choriyev, D.G.Babaxodjayeva, U.Sh.Begimqulov, Sh.Q.Mardonov, N.O.Musulmonova, N.Ortiqovlar** bo'lajak o'qituvchilar darslarni loyihalash jarayonlariga tayyorlashni takomillashtirish yo'llarini tadqiq etganlar.

Rag'batlantirish tizimining pedagogik ahamiyati hamda bo'lajak o'qituvchilarning kelgusidagi faoliyatlaridagi o'rnini aniqlashga qaratilgan izlanishlar olib borgan olimlar **V. Karimova, U. Mansurov, G.Anarkulova, D. Karimova, M.Yaqubova, S.R.Baxadirova, K. Qosimova, B.To'xtaliyeva, M. Yuldasheva** rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlashning pedagogik mexanizmlari tadqiq etganlar.

MDH davlatlari olimlaridan V.K.Afanaseva, A.E. Shcheglova, V.V.Strubitskiy, L.Yu.Gordin, I.A. Kuznetsova, I.V. Yurtsev, B.T Lixachev, YU.K. Babanskiy, V. Abramov, N.G. Glazunov, V.P Dyankov, S.S Ermakov, I.G.Garafutdinov, Yu.V. Sharov, L.Yu.Naumova, E.A. Konstantinova, A.G.Bugrimenko ilmiy tadqiqotlarida ta'lim jarayonini tashkil etishning metodik jihatlarini hamda rag'batlantirish metodining mazmuni, vositalarini, ilmiy asoslarini, didaktik tamoyillarini, amaliyotga tadbiq etishni keng yoritganlar.

G'ARB davlatlari olimlaridan L. Lim, U.Jeym, L. Lee, M.Dowson, C. Peifer, M. Grünke, T. Sumiati, Jamol Ahmad, Harun Ar Rashid, A.L. Lannie, L.Jennifer L.Diedrich, C.C.Piazza, E.D Kirana, M.Bashir, Adam Ismail, J.D. Nahrgang, A. Islam, B. Logan, F.T.Mohamed, H. Staker, Martha Cleveland, Violakis, P Joni Tornwall, Hermann Ebbinghaus, Zhenfei Zhou lar innovatsion dasturiy ta'lim platformalarni ta'lim jarayoniga tadbiq etish afzalliklari hamda rag'batlantirish metodining bugungi kunda ta'lim sohasidagi ahamiyati bo'yicha izlanishlar olib borgan.

Tadqiqotning vazifalari

1

Bo'lajak o'qituvchilarni rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash

3

Rag'batlanritish metodidan foydalanish yuzasidan xorijiy tajribalar talili

2

Ona tili va o'qish savodxonligi fani doirasida rag'batlantirish metodining mavjud holatini tahlil qilish va bu metodning o'quv-metodik ta'minoti orqali ta'lim jarayonini takomillashtirish usullarini ishlab chiqish

4

Bo'lajak o'qituvchilarni rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimi va mexanizmini takomillashtirish, ta'lim jarayonida rag'batlantirish metodining samarali modelini ishlab chiqish va uning pedagogik amaliyotga joriy etilishining samaradorligini o'rganish

Tadqiqotning obyekti sifatida Oliy pedagogik ta'lim talabalarini rag'batlantirish tizimidan foydalanish jarayoni belgilangan bo'lib, tajriba-sinov ishlari **Andijon davlat pedagogika instituti, Namangan davlat universiteti, Buxoro davlat pedagogika institutining** boshlang'ich ta'lim (sirtqi) yo'nalishi talabalarining 481 nafari jalb etilgan.

Tadqiqotning predmetini talabalarining rag'batlantirish metodidan foydalanish mazmuni, shakl, usul va texnologiyalari tashkil etadi.

Tadqiqotning usullari. Tadqiqot jarayonida Ona tili-o'qish savodxonligi va uni o'qitish metodikasi darsliklari hamda metodik adabiyotlarni o'rganish, anketa, suhbat, modellashtirish, pedagogik kuzatuv, savol-javob va kuzatish natijalarini matematik-statistik tahlil qilish usullaridan foydalanilgan.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi:

1

bo'lajak o'qituvchilar tomonidan rag'batlantirish metodlari asosida o'quvchilarning o'quv motivi, mustaqil ishlash, o'z-o'zini rivojlantirish, o'ziga ishonch va ijodiy tafakkur kabi shaxsiy rivojlanish omillarini blokli tuzilma asosida optimallashtirish orqali kompleks rag'batlantirish tizimi ishlab chiqildi;

2

bo'lajak o'qituvchilar rag'batlantirish metodidan foydalanishga oid texnologik jarayonning maqbul traektoriyasini tashkil etishda Nearpod dasturiy ta'lim platformasidan foydalanish orqali differensial yo'naltirilgan interaktiv topshiriqlar yordamida mashg'ulotlar tashkil etish algoritmi ishlab chiqilib, mustaqil ish topshiriq va uy vazifalarini loyihalash asosida takomillashtirildi;

3

bo'lajak o'qituvchilar darslarni rag'batlantirish tizimi asosida loyihalash faoliyatiga tayyorlash modeli o'quvchilarning individual ehtiyoji va qiziqishlariga asoslangan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni dinamik rivojlanish mexanizmi sifatida talqin qilish orqali takomillashtirilgan;

4

bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida amaliy kompetensiyalar, refleksiv-tahlil qobiliyatlari, kasbiy motivatsiya darajasi, emotsional intellekt va ijtimoiy ko'nikmalarni kompleks tarzda rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuv ya'ni o'qituvchining professional self-efficacy va pedagogik adaptivlik kabi zamonaviy ta'lim texnologiyalari ishlab chiqilgan.

Tadqiqot natijalarining joriy qilinishi.

Ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilar tomonidan rag'batlantirish metodlari asosida o'quvchilarning o'quv motivi, mustaqil ishlash, o'z-o'zini rivojlantirish, o'ziga ishonch va ijodiy tafakkur kabi shaxsiy rivojlanish omillarini blokli tuzilma asosida optimallashtirish orqali kompleks rag'batlantirish tizimini qo'llashga doir metodik ko'rsatmalar asosida ishlab chiqilgan xulosalar **“Ona tili-o'qish savodxonligi va uni o'qitish metodikasi”** nomli o'quv qo'llanma mazmuniga singdirilgan.

Rag'batlantirish metodidan foydalanishning didaktik ta'minoti, ta'lim jarayonida qo'llanilish texnologiyasi takomillashtirish **“Rag'batlantirish metodidan foydalanish texnologiyasi”** nomli o'quv-uslubiy qo'llanma mazmuniga singdirilgan. Natijada bo'lajak o'qituvchilar hamda amaliyotdagi o'qituvchilar uchun rag'batlantirish metodidan foydalanishga ko'rsatma berilgan.

Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida amaliy kompetensiyalar, refleksiv-tahlil qobiliyatlari, kasbiy motivatsiya darajasi, emotsional intellekt va ijtimoiy ko'nikmalarni kompleks tarzda rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuv ya'ni o'qituvchining professional self-efficacy va pedagogik adaptivlik kabi zamonaviy ta'lim texnologiyalari ishlab chiqilgan va amaliyotda qo'llash **<https://rivoj-rag'batlantirish.uz/>** nomli web saytda yoritilgan.

O'quvchining mustaqil ishlash, o'z-o'zini rivojlantirish, o'ziga ishonch, ijobiy xulq-atvorni shakllantirish va ijodiy tafakkur kabi shaxsiy rivojlanish omillarini orqali rag'batlantirish tizimini qo'llanishi oid taklif va xulosalardan OT-F-1-17-raqamli **“Ma'naviy begonalashuvning oldini olishda shaxs faolligini oshirishni ijtimoiy-pedagogik tadqiq etish”** mavzusidagi fundamental loyihasida foydalanilgan.

I.BOB. Ta'lim jarayonida rag'batlantirish metodidan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari.

Mazkur bobda tadqiqotning mohiyati, mazmuni va tarkibiy tuzilishi, shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarning rag'batlantirish metodidan foydalanishining ilmiy-metodik, pedagogik-psixologik jihatlari yoritilgan. Rag'batlantirish metodidan foydalanish yuzasidan xorijiy tajribalar tahlili hamda Ona tili-o'qish savodxonligi va uni o'qitish metodikasi fanida rag'batlantirish metodidan foydalanishning mavjud holati o'rganilgan.

Muammoning amaliyotdagi holatini o'rganish bo'yicha uch bosqichda dastlabki kuzatish ishlari olib borildi:

1-bosqich: rag'batlantirish metodning tarixiy ildizlari, psixologik qarashlar orqali ilmiy-nazariy asoslanishi, turli pedagogik yondashuvlardagi ifodalanishi hamda zamonaviy ta'lim texnologiyalarida qo'llanish holatlari yuzasidan ilmiy maqolalar, dissertatsiyalar va veb sahifalarning dinamik taqsimoti o'rganildi;

2-bosqich: rag'batlantirish metodidan foydalanish yuzasidan xorijiy tajribalar tahlili hamda Ona tili-o'qish savodxonligi va uni o'qitish metodikasi fanida rag'batlantirish metodidan foydalanishning mavjud holati o'rganilgan;

3-bosqich: olingan ma'lumotlar asosida rag'batlantirish metodining evolyutsiyasi ya'ni bosqichma-bosqich rivojlanishi, amaliyotga tatbiq etilish shakllari va samaradorlik darajalari tahlil qilinib, mavjud yondashuvlar o'zaro qiyoslandi.

Bo'lajak o'qituvchilar ta'lim jarayonida rag'batlantirish metodidan tizimli foydalanishi pedagogik faoliyat samaradorligini oshiruvchi muhim omillardan biridir. Mazkur metoddan maqsadli va muntazam foydalanish o'quvchilarda o'quv faoliyatiga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi, ularning bilim olishga bo'lgan ichki motivini kuchaytiradi, shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, o'qituvchi va ota-onalar bilan samarali hamkorlikning samaradorligini oshiradi. Bo'lajak pedagoglar rag'batlantirish usullarini (ma'naviy, ijtimoiy, individual, jamoaviy shakllarda) to'g'ri qo'llay olsalar, bu nafaqat o'quvchilarning hozirgi o'zlashtirish darajasini, balki ularning kelajakdagi mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va o'zini baholash kabi ko'nikmalarini ham shakllantirishga xizmat qiladi

II Bob. Ta'lim jarayonida rag'batlantirish metodidan foydalanish metodikasi

Bobda rag'batlantirish metodidan foydalanishning mazmuni, vazifa va yondashuvlari, shuningdek, rag'batlantirish metodining o'quv-metodik ta'minoti va amaliy namunalari bilan bir qatorda rag'batlantirish metodidan foydalanish modeli keltirilgan. Ta'lim jarayonida "Ona tili" va "o'qish savodxonligi" fanlarida dasturiy ta'lim platformalardan foydalanish orqali o'tilgan mavzularni mustahkamlash, o'quvchilarni uy vazifalarini bajarishini qo'llab-quvvatlash rag'batlantirish metodi yordamida amalga oshirish haqida yoritilgan. Tadqiqotimiz davomida bugungi kunda Respublikamizda rag'batlantirish metodidan foydalanishning mavjud holatlari, faoliyat ko'rsatayotgan o'qituvchilarning fikr-mulohazalari va munosabatlari o'rganildi. Shuningdek, ushbu metodning o'quv natijalari bilan bog'lanishini ham tahlil qilishga alohida e'tibor berildi.

Rag'batlantirish metodi o'qituvchining maqsadi va o'quvchilarning rivojlanishiga xizmat qilib, o'quvchilar harakatlari, faoliyatlari va muvaffaqiyatlari muntazam kuzatib borilishini ta'minlaydi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarni rag'batlantirish tizimini uzluksiz ravishda tashkil etish maqsadida rag'batlantirish mexanizmni joriy qilish zarurdir. Bu mexanizm ta'lim jarayoning barcha bosqichlarini o'z ichiga olgan tizimli yondashuvni taqdim etadi. Rag'batlantirish tizimi quyidagi 4 bosqichda amalga oshirish jarayonini kuzatib o'tamiz:

Dars davomida rag'batlantirish - o'quvchilarning faol ishtiroki, harakatlarini rag'batlantirish, ularda o'quv motivini rivojlantirish va o'quv jarayonidagi muvaffaqiyatlarini mustahkamlash uchun qo'llaniladi. Bu metod o'quvchilarning faol ishtirokiga turtki bo'ladi va ularning qiziqishini oshiradi.

Hafta yakunida – o'quvchilarni rag'batlantirish tizimi o'qish hafta davomida erishilgan muvaffaqiyatlar, o'zlashtirilgan bilimlar hamda uy vazifalarini muntazam bajarish va mustaqil ishlash ko'nikmalari tahlil qilishga asoslanadi. Ushbu bosqichda o'quvchilarga haftalik yutuqlari natijalariga ko'ra rag'bat taqdim etiladi. Bu bosqichning maqsadi – o'quvchilarda o'zlashtirgan bilimlarni yanada chuqurlashtirish va ularning kelgusi haftaga bo'lgan tayyorgarligini oshirish.

Chorak yakunida – o'quvchilarni rag'batlantirish tizimi bir chorak davomida erishilgan natijalar, bilimlar va ko'nikmalarga asoslanadi. Ushbu bosqichda o'quvchilarni kengroq, jiddiy rag'batlantirish amalga oshiriladi. Bu bosqichning maqsadi – o'quvchilarda ta'limga bo'lgan intilish va mas'uliyat hissini mustahkamlash, ijodiy tafakkurini rivojlantirish orqali ularning faoliyatini maqsadli yo'naltirish, ota-onalar bilan pedagogik hamkorlik samaradorligini oshirish.

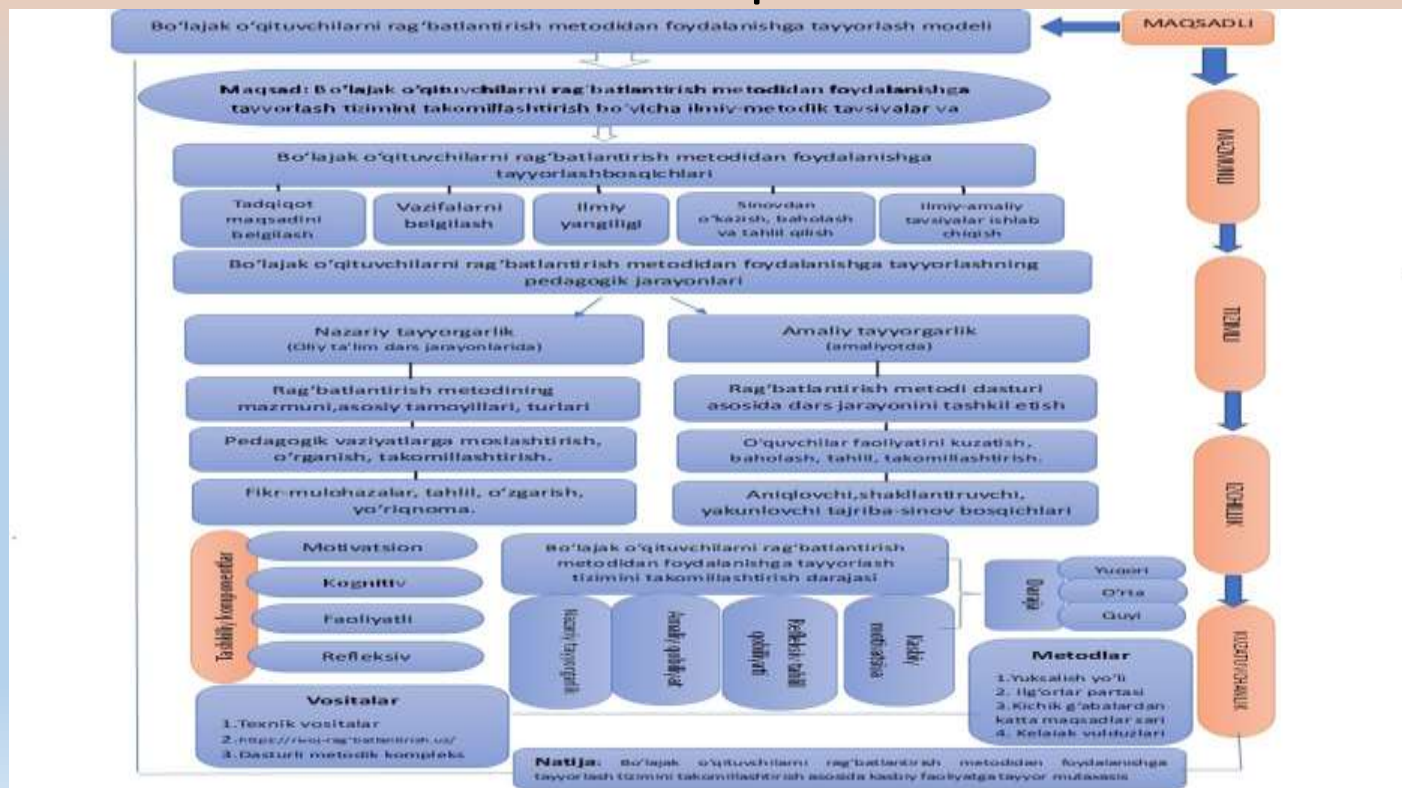
Yil yakunida rag'batlantirish – ta'limning o'quv yilidagi umumiy natijalariga asoslanadi. O'quvchilarning yil davomida erishgan muvaffaqiyatlari, bilim darajasi, o'quv faoliyati va shaxsiy o'sishlariga qarab amalga oshiriladi. Yil yakunida o'quvchilarga yuqori darajadagi ma'naviy va moddiy mukofotlar taqdim etiladi. Bu bosqichning maqsadi- o'quvchilarning yil davomida erishgan yutuqlari va harakatlarini qadrlash, ularni kelajakda yanada yuksak maqsadlarga undashdir.

Rag'batlantirish tizimi

Rag'batlantirish tizimining har bir bochqichiga mos maxsus metodlar ishlab chiqilgan bo'lib, har bir metod bir birini taqozo etib, biri ikkinchisi bilan uzviy bog'liqdir.

Bo'lajak o'qituvchilarning rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirish" modeli ishlab chiqildi

BO'LAJAK O'QITUVCHILAR UCHUN RAG'BATLANTIRISH METODIDAN FOYDALANISHNING O'LCHOV USULLARI ISHLAB CHIQILDI.

O'z-o'zini tahlil qilish kartasi (har haftada to'ldiriladi)

No	Rag'batlantirish metodlarini qo'llashda qanday muvaffaqiyatlarga erishdim?	Qanday qiyinchiliklarga duch keldim?	O'quvchilar qaysi rag'batlantirish metodlari eng yaxshi samarali natija berdi	Qaysi metodlarni modifikatsiya qilishim kerak?	Kelgusi hafta nimalarni o'zgartirmoqchiman?
1	1-hafta				
2	2-hafta				
3	3-hafta				
4	4-hafta				

III BOB. BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI RAG‘BATLANTIRISH METODIDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI

Ushbu bobda tajriba-sinov ishlari mazmuni va bosqichlari hamda ularning natijalari tahlili keltirib o‘tilgan.

Tajriba-sinov ishlari 3 bosqichda amalga oshirildi. Shakllantiruvchi va ta’kidlovchi tajribalar Bo‘ljak o‘qituvchilarni rag‘batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirish bo‘yicha shakllanganlik darajasi quyida ko‘rsatilgan mezonlar bo‘yicha aniqlandi. Tajriba-sinov maydonlarida ish faoliyatini olib borayotgan o‘qituvchi va tahsil olayotgan o‘quvchilardan tadqiqotimizni samarali tarzda o‘tqazish maqsadida anketa-so‘rovnoma olindi.

Mezonlar		Tajriba guruhi (244 nafar respondent)						Nazorat guruhi (237 nafar respondent)							
		Yuqori daraja		O'rta daraja		Past daraja		Yuqori daraja			O'rta daraja		Past daraja		
		TA	TK	TA	TK	TA	TK	TA	TK	TA	TK	TA	TK		
1	Nazariy tayyorgarlik mezoni	52	117	83	94	109	33	43	64	83	91	111	82		
2	Amaliy qobiliyat mezoni	50	116	88	91	106	37	44	66	81	92	112	79		
3	Refleksiv tahlil qobiliyati	49	113	87	95	108	36	48	64	79	89	110	84		
4	Kasbiy motivatsiya darajasi	53	114	86	92	105	38	45	62	81	88	111	87		
Umumiy o'rtacha		51	115	86	93	107	36	45	64	81	90	111	83		

Tajribaning yakuniy qismida statistik ko'rsatkichlar tahlilini amalga oshirish davomida oldindan belgilangan mezonlardan tashqari bo'lajak o'qituvchilarni rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirish bo'yicha o'qitish samaradorligi darajasini aniqlashga qaratilgan test va savolnomalar natijalari hisobga olindi. Bo'lajak o'qituvchilarni rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirish bo'yicha samaradorlik darajasini aniq ko'rsatish uchun tadqiqotning tajriba-sinov bosqichida dasturning avvalida va so'ngida guruhlar bo'yicha natijalari qiyosiy tahlil qilindi.

Tajriba-sinovda **jami 481** nafar talabalar qatnashib, tajriba guruhida **244 nafarni** va nazorat guruhida **237 nafarni** tashkil etdi.

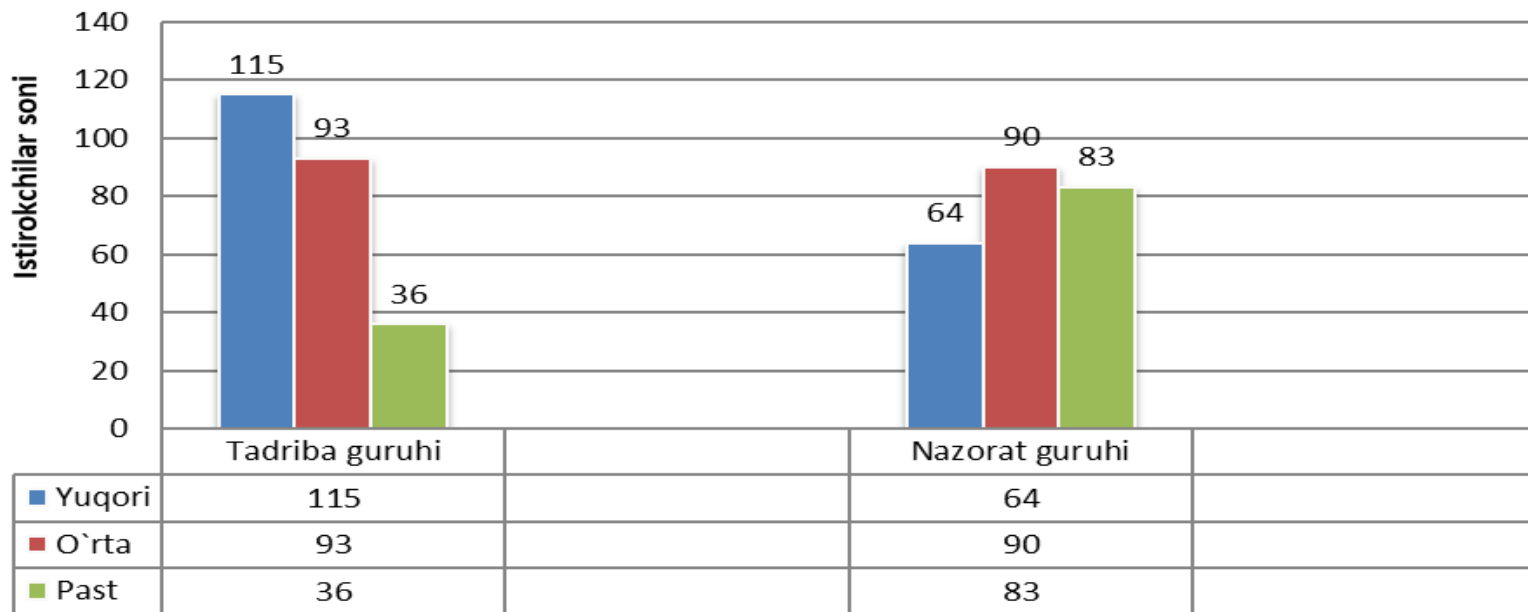

Bo'lajak o'qituvchilarni rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirish bo'yicha tajribadan avvalgi (TA) va tajribadan keyingi (TK) ma'lumotlarning (OTMLar kesimida) umumiy jadvali

Tajriba - sinov obyektlari	Respondent lar soni	Tajriba guruhlari						Respondent lar soni	Nazorat guruhlari					
		Yuqori daraja		O'rta daraja		Past daraja			Yuqori daraja		O'rta daraja		Past daraja	
		TA	TK	TA	TK	TA	TK		TA	TK	TA	TK	TA	TK
Andijon davlat pedagogika instituti	81		36		33		12	80		21		29		30
		16		29		36			14		28		38	
Namangan davlat pedagogika instituti	74		35		28		11	72		19		28		25
		14		26		34			13		24		35	
Buxoro davlat pedagogika instituti	89		44		32		13	85		24		33		28
		21		31		37			18		29		38	
Umumiy	244	51	115	86	93	107	36	237	45	64	81	90	111	83

Olingan natijalardan o'qitish samaradorligini baholash mezonini birdan kattaligi bilan va bilish darajasini esa baholash mezonini noldan kattaligi bilan ko'rish mumkin. Yuqoridagi statistik tahlillardan ma'lum bo'ldiki, bo'lajak o'qituvchilarni rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirish bo'yicha tajriba guruhlaridagi o'zlashtirish nazorat guruhlaridagi o'zlashtirishdan(13,3 % ga) yuqori ekanligini ko'satdi.

**Nazorat va tajriba guruhlaridagi ishtirokchilar soni
(Tajriba sinov so'ngida)**

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI RAG'BATLANTIRISH METODIDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH OID OLIB BORILGAN TADQIQOT NATIJASIDA QUYIDAGI XULOSALAR ISHLAB CHIQILDI:

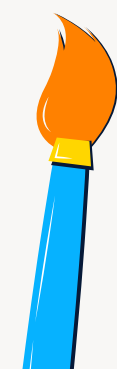
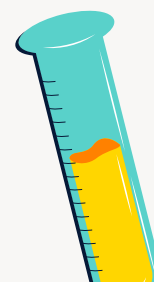

1. Rag'batlantirish metodi pedagogik texnologiya sifatida ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. U ta'lim amaliyotida uchraydigan bir qator dolzarb muammolarni hal qilishga xizmat qiladi: ta'lim jarayonini tizimli va bosqichma-bosqich rivojlantirish, o'quvchilarning kognitiv (bilishga oid) qiziqishlarini shakllantirish va faollashtirish, o'z fikriga ega bo'lgan, mustaqil qaror qabul qila oladigan shaxsni tarbiyalashdir. Ushbu metodning qo'llanilishi nafaqat o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshiradi, balki ularning o'quv motivini kuchaytirib, o'quv jarayoniga faolroq jalb etilishiga zamin yaratadi.
2. Ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilar rag'batlantirish metodidan foydalanishining samaradorligi quyidagilar bilan ifodalanadi: sinf jamoasini shakllantirishda vosita, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi ijobiy munosabat shakllantiradi, o'zaro ishonch mustahkamlaydi, o'quvchining diqqatini darsga qulay usulda jalb qilish, o'quvchilarning uy vazifasini bajarishdagi tabiiy istaklari, ota-onalar bilan hamkorlik hamda ularni farzandlari ta'limiga jalb etishga xizmat qiladi.
3. Ta'lim jarayonida rag'batlantirish metodidan foydalanish ta'lim oluvchining bilimini chuqurlashtirishda, faol ishtirokida, o'ziga ishonchda, mustaqil ishlash ko'nikmasini shakllantirishda va diqqatni bir nuqtaga jamlashda samarali bo'lishi bilan bir qatorda ayrim kamchiliklarni bartaraf etish zarur, degan xulosaga kelindi: Birinchidan, o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olish uchun yondashuvni moslashuvchan qilish lozim. Har bir o'quvchining o'zlashtirish darajasi, o'rganish uslubi va tezligi turlicha, shuning uchun topshiriqlarni ularning salohiyatiga moslashtirilgan holda qo'llash – o'z imkoniyatlariga qarab o'zlashtirish imkoniyatini beradi. Ikkinchidan, ijodiy tafakkur va o'zlarining kuchli tomonlarini aniqlash hamda o'z oldiga maqsad qo'yishda muvaffaqiyatlari sarhisobini mustaqil ravishda amalga oshirish imkoniyatini berish lozim. Bunda ta'lim oluvchilar faqat ta'lim beruvchi ko'rsatmasigagina emas, balki, mustaqil tahlil qilish va yangi yondashuvlarni topish qobiliyatini ham rivojlantiradilar. Uchinchidan, motivatsiyani saqlab qolish uchun rag'batlantirish metodlarining xilma-xil va qiziqarli shaklda taqdim etish kerak. Uyga berilgan topshiriqlarni interaktiv usullar, guruhli muhokamalar orqali bajarish va natijalari rag'batlantirilishi o'quvchilarning ishtirokini oshiradi va qiziqishni davomli bo'lishini ta'minlaydi.

4. Ta'lim jarayonida darslarni tashkil etishda bir qator didaktik jihatlarni inobatga olish muhim hisoblanadi. Dars davomida o'quvchilarni o'zlashtirish darajasiga qarab guruhlash va ularga moslashtirilgan topshiriqlarni taqdim etish hamda harakatlarini rag'batlantirib borish, har bir o'quvchiga imkoniyatining teng yaratilishi, rag'batlantirish adolat tamoyiliga asoslanishi kerak, ya'ni har bir o'quvchi o'zining shaxsiy salohiyati, intilishi va erishgan yutuqlariga ko'ra e'tirof etilishi lozim. Bu jihatlar natijasida o'quvchilarning darslarda ishtirok etish faollashadi va shaxsiy yondashuvga asoslangan o'qitish imkoniyati kengayadi.

5. Tadqiqot ishi doirasida rag'batlantirish tizimi ishlab chiqildi. Rag'batlantirish metodidan tizimli va xilma-xil shakllarda foydalanish ta'lim jarayonida muhim didaktik vazifani bajaradi. O'quvchilarda rag'batga nisbatan odat tusini olgan bir xillikni oldini olishga xizmat qiladi. Rag'batlantirishning turli shakllarini uyg'unlashtirgan holda muntazam qo'llash o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini ma'lum darajada barqaror ushlab turishga, motivatsiyaning pasayishini bartaraf etadi. Natijada, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi saqlanib qoladi va ularning bilim olishga yo'naltirilgan ichki ehtiyoji rivojlanadi.

6. Bo'lajak o'qituvchilar rag'batlantirish metodidan samarali foydalanish jarayonida refleksiv tahlil yurita olish, vaziyatni baholash kabi muhim kasbiy qobiliyatlari orqali metodning maqsadga muvofiqligini aniqlay oladilar. Tadqiqot doirasida ushbu metoddan foydalanish samaradorligini o'lchashga qaratilgan "Rag'batlantirish metodidan foydalanish o'lchov usullari" ishlab chiqildi. Mazkur o'lchov usuli nafaqat baholash vositasi sifatida, balki bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv fikrlash, amaliy holatlarni tahlil qilish, pedagogik vaziyatlarga mos qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot ishi natijasida olingan xulosalarga tayangan holda, bo'lajak o'qituvchilarni rag'batlantirish metodidan foydalanishga tayyorlash tizimini takomillashtirish samaradorligini oshirish yuzasidan quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Talabalarni 4+2 shaklida va malakaviy amaliyotda tashkil etilayotgan o'quv jarayoniga rag'batlantirish metodini tadbiq etgan holda darslarni tashkillashtirish doir amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish samarali hisoblanadi;

2. Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonida rag'batlantirish metodidan foydalanishning zaruriyati va ahamiyati bo'yicha ilmiy-amaliy ko'rgazmalar tashkil etish zarur;

3. Umumta'lim maktablarining "Yangi avlod" darsliklarida berilgan topshiriqlarni murakkablik darajasiga qarab tizimli ravishda guruhlab chiqish, ularni o'quvchilarning o'zlashtirish darajasiga mos tarzda taqdim etish orqali individual ta'lim va rag'batlantirishni tashkil etish.

**E'TIBORINGIZ
UCHUN RAHMAT**